

T.C.
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

Sayı :30824082-610-11007441
Konu :Yazılı Soru Önergeleri

19 Kasım 2024

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Milletvekilllerimiz tarafından Bakanlığımıza yöneltilen ve ilişik listede; TBMM Esas numaraları ile konuları belirtilen yazılı soru önergeleri incelenmiş olup, söz konusu önergelerde yer alan hususlara dair cevaplarımız ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Murat KURUM
Bakan

EK:

-Dosya (2 Takım)

7/16149
34 12

**İSTANBUL MİLLETVEKİLİ
SAYIN İSKENDER BAYHAN'IN
TBMM 7/16149 ESAS SAYILI
YAZILI SORU ÖNERGESİ**

SORULAR:

Tabiatı, gölleri, yaylaları, yaban hayatı ve bitki örtüsü çeşitliliği ile dikkati çeken 2000 rakımlı Şavşat, İtalya'nın Milano kentinde 2015'te gerçekleştirilen Cittaslow Genel Kurulu'nda "sakin şehir" Unvanını kazanmış bir ilçe. Üç tarafı kaya ve ormanlarla çevrili vadide bulunan Artvin'in Şavşat İlçesi bugünlerde sakin şehir unvanını kazanmasını sağlayan kriterlerin yüzde seksenini kaybetmesi nedeniyle Cittaslow tarafından uyarılar alıyor. Şavşat, taşıdığı özelliklerle kamu tarafından korunmaya alınması gerekirken, yıllardır 28 köyünü etkileyecek Hanlı HES Projesinin tehdidi altında kalıyor. Bölgede binlerce yıldır akan dereler kuruyor, çeşmeler akıyor ve ormanlarda ve arazilerde çıkan sular kururken burada yaşayan yurttaşların sık sık kanalları bozuluyor. Şavşat halkı bağını bostanını ekemez, hayvanlarını besleyemez hale getiriliyor. Şavşat halkı yıllardır verdiği mücadelede hem bakanlığınız hem de yargı açısından tam anlamıyla bir hukuksuzluk yaşıyor. Artvin eski Valisi Selahattin Akyurt'un sahibi olduğu Artvin'de Valilik yapan Selahattin Akyurt'un sahibi Akyurt Enerji Üretim A. Ş.' ye ait Hanlı HES projesi için Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından 14 Şubat 2018 yılında ÇED olumlu kararı verilmesi üzerine bölge halkı kararı yargıya taşıdı. Rize İdare Mahkemesi'ne açılan davada bilirkişi heyeti projenin "toprak kayması, heyelan riski, ekosistemde parçalanma, ile dere morfolojisinin ve su kalitesinin bozulması, toz ve gürültü, çevresel akış (can suyu), yüzey ve yeraltı suları, kümülatif etki değerlendirilmesi, proje alternatifleri, vb. yönleriyle alandaki ekosisteme kabul edilemez sınırlarda zarar vereceğini" belirtti. Mahkeme, bu rapor sonucunda projeyi iptal etti. Şirket temyize gitti ancak Danıştay da bölge halkını haklı bularak kararı onadı. Dava Danıştay' da görüşülürken Şirket yeni bir başvuru daha yaptı. Projenin kapsamını büyüten şirket Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığında "ÇED gerekli değildir kararı" çıkarttı. ÇED gerekli değildir kararlarını il çevre ve şehircilik il müdürlüklerinin vermesine rağmen bu projede bakanlık verdi. Bu karar üzerine yargı süreci yeniden başladı. Mahkemenin atadığı bilirkişi heyetinde eski heyetten 4 kişinin yer almasına rağmen heyet bu kez aynı yerde daha büyük bir projenin bölgeye zarar vermeyeceğine ilişkin görüş verdi. Şavşat halkının verdiği mücadelenin hukuki sürecini yürüten Av Halis Yıldırım "aynı bölge, aynı yer, aynı ekosistem yoğunluğu aynı bilirkişiler ama rapor farklı. Kendi tespitlerini inkar eden bilirkişiler şimdi aksi yönde rapor düzenleyebildiler. Benzeri olmayan bu dava sürecinde yargı eliyle suç işleniyor. Kararları iptal ettirmemize, Danıştay tarafından onanmasına rağmen şirket, aynı süreçte ÇED gerekli değildir kararı alarak çalışmalarını sürdürdü. Mahkeme yürütmeyi durdurma talebimizi defalarca reddederek HES 'in yapımına imkan sağladı. O nedenle bu hukuk cinayeti, bütün canlılara karşı verilen tüm zararlar ve suçlar yargı eliyle, onun gözetiminde göz göre göre işlendi." açıklamasını yapıyor.

Bu bağlamda;

- 1) ÇED olumlu kararını bakanlık, ÇED gerekli değildir kararını ise Çevre Şehircilik il Müdürlüklerinin vermesi gerekirken "Şavşat'ta "ÇED gerekli değildir" Kararını neden Bakanlığınız vermiştir?
- 2) ÇED olumlu kararı iptal edilmiş ve üstüne proje daha da büyütülmüşken, yıkımı daha da büyük olacak Hanlı HES projesi nasıl ÇED' den muaf tutulmuştur? İlk verilen iptal kararı Danıştay tarafından onaylanmışken projeyi büyütüp bunu ÇED 'ten muaf tutmak hukuka aykırı değil midir?
- 3) İki kez iptal edilmesine rağmen 3 kez ÇED onayı verilen Artvin'in eski valisinin HES projesine karşı açılan dava süreci yıllardır sürüyor. Eski valinin HES' ini durdurmak için daha kaç mahkeme kararı alınmalıdır?
- 4) Ülkemizin 21. yüzyılın ikinci yarısında çok büyük bir bölümünün çölleşmesi bekleniyor. Karadeniz ve özellikle de Doğu Karadeniz ise gelecekte çölleşmeden göreceli olarak en az etkilenecek bölge olarak tespit edilmiştir. Yağmur alabilen, bu yüzden tarımsal üretim yapılabilen bir bölge olarak kalabileceği anlaşılan Karadeniz'in tüm dereleri HES projeleriyle donatılır, ekosistemi sermaye sınıfının çıkarları için çökertilirse Karadeniz Bölgesi gelecekte tarımsal üretim yapabilecek tek bölge olabilme beklentisini nasıl karşılayabilir?
- 5) Hatırlanacağı üzere Cumhurbaşkanı Erdoğan yaptığı bir konuşmada şu itirafta bulunmuştu: "Kadim şehirlerin en önemli güzelliği, ana karakterlerini kaybetmeden yeniyi bünyelerinde eritmesi, özlerinden katarak yeniden yoğurmasıdır. İstanbul bu açıdan gerçekten müstesna bir şehirdir. Ama biz bu şehrin kıymetini bilmedik, biz bu şehre ihanet ettik, halâ da ihanet ediyoruz, ben de bundan sorumluyum." Sermayeyi ihya etmek için sadece İstanbul'un değil bütün bir ülkenin yıkıma ve talana açılmış olması Cumhurbaşkanının söz ettiği ihanetin ülke çapında sürdüğü, bu ihanetin sorumluluğunun AKP iktidarında ve öncelikle bakanlığınızda olduğu söylenebilir mi?

6) Çevreyle ilgili tüm uyarıları, ÇED (Çevresel Etki Değerlendirmesi) raporlarını ve mahkeme kararlarını Şavşat' ta görüldüğü üzere yok sayan iktidarın ve Bakanlığınızın tek gayesi büyük bir yıkım pahasına sermayeye yeni rant ve kazanç kapıları açmak mıdır? Değilse bu memlekete neden kıyıyorsunuz?

7) Ortak doğa varlıklarının toprak, ormanlar, akarsular, bitki örtüsü vb. kullanım haklarının kapitalistlere aktarılması sermayenin kamu desteğini kullanarak, doğanın korunmasına yönelik düzenlemeleri etkisizleştirerek ya da ortadan kaldırarak, buradaki halkın geçim kaynaklarından ve yaşam alanlarından edilmesi kamu yetkisini halk zararına kötüye kullanmak değil midir?

CEVAP:

29.07.2022 tarihli ve 31907 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren ÇED Yönetmeliği'nin EK-I Listesinde yer alan projeler; Bakanlığımız tarafından değerlendirilerek, ÇED Olumlu veya ÇED Olumsuz kararı verilirken, EK-II Listesinde yer alan projeler için Valilikler (Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü) tarafından ÇED Gerekli Değildir veya ÇED Gereklidir Kararı verilmektedir.

Ancak, Bakanlığımızın 07.02.2014 tarihli ve 38 sayılı yazısı ile EK-II kapsamındaki HES projelerinin ÇED sürecinin Bakanlığımızda yürütülmesine karar verilmiş olması nedeniyle, bahse konu proje hakkında Bakanlığımızda yürütülen ÇED süreci sonunda 29/09/2020 tarihinde ÇED Gerekli Değildir Kararı verilmiştir.

Artvin İli, Şavşat İlçesi, Hanlı ve Kireçli Köyleri sınırlarında, Hanlı Dere üzerinde Hanlı Enerji Üretim A.Ş. tarafından yapılması planlanan Hanlı Regülatörü ve HES (7,854 MWm- 7,500 MWe) projesi ile ilgili olarak çevresel etkiler ÇED Yönetmeliği'nin Ek-1 Listesi kapsamında ayrıntılı olarak değerlendirilmiş olup, İnceleme ve Değerlendirme Komisyonu üyelerinin uygun görüşleri doğrultusunda Bakanlığımızca yapılan nihai değerlendirmeler ile söz konusu projeye 07.07.2023 tarihli ve 7163 karar no.lu ÇED Olumlu Belgesi verilmiştir.

Bilindiği üzere; ister Devlet Su İşleri (DSİ) Genel Müdürlüğü tarafından, isterse özel şirket tarafından geliştirilmiş olsun, HES projelerinin tamamı için Fizibilite Raporu hazırlanması zorunludur. Ülkemizde hidroelektrik enerji projeleri için yatırım yapma isteğinde olan firmalar, kendi bağımsız enerji üretim lisanslarını alabilmek için Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu'ndan (EPDK) önce Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'ne (DSİ) başvuru yapmak durumundadırlar. DSİ'ye yapılan başvuruların değerlendirilmesi sonucunda da 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu hükümlerine göre DSİ ile Su Kullanım Hakkı Anlaşması imzalamaya hak kazanan şirketten ilgili mevzuatta belirtilen format doğrultusunda detaylı/güncellenmiş fizibilite raporu hazırlaması istenmektedir. Şirketler tarafından, planlanmış oldukları projeler için hazırlanmış olan ve DSİ Genel Müdürlüğü'ne sunulan fizibilite raporları, uygun bulunmaları halinde DSİ tarafından onaylanmaktadır. Fizibilitesi olan bir projede değişiklik planlandığında (proje debisinde, kapasitesinde), bu değişiklik hakkında herhangi bir Revize Fizibilite Raporu hazırlama durumu söz konusu ise şirketler bunu önceden İdareye (DSİ) bir yazıyla ve yazı ekinde (kısa) gerekçe raporuyla birlikte sunmaktadırlar. İdare tarafından yazı ve ekinin incelenmesinden sonra revizeye gerek duyulması halinde İdarenin talimatları ve belirlenen süre içerisinde revize rapor hazırlanıp sunulmaktadır. Anılan revize raporların giriş bölümünde revizeye esas olan gerekçeler tek tek belirtilmektedir.

HES projelerinin belirlenen akarsu üzerinde teknik açıdan yapılabilirliğinin bulunup bulunmadığı hususu, hazırlanan fizibilite raporlarının DSİ tarafından uygun bulunmasıyla ortaya konulmaktadır. Yani, onaylı bir fizibilite o HES projesinin o su kaynağı üzerinde yeterli su miktarını bulduğunu ve ölçülen bu su miktarıyla bu projenin yapılabilirliğinin teknik açıdan uygun olduğunu ortaya koymaktadır. Bu gerekçeyle de HES projeleri için Bakanlığımıza yapılan ÇED başvuruları aşamasında, DSİ tarafından fizibilite onayının bulunup bulunmadığı sorgulanmaktadır. Fizibilitesi onaylanmış olan HES projelerinin ÇED süreçleri başlatılmakta, diğerlerinin başvuru dosyaları iade edilmektedir.